

Ανθρές
ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΖΙΑΜΠΕΡ ΣΙΝΟΥΕ

Φλόρενς Νάιτυκείη

Η ΝΟΣΟΚΟΜΑ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΜΑΣ

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: LA DAME A LA LAMPE,
UNE VIE DE FLORENCE NIGHTINGALE
Από τις Εκδόσεις Calmann-Lévy, Παρίσι 2008
ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Φλόρενς Νάιτινγκεϊλ, η νοσοκόμα της καρδιάς μας**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Gilbert Sinoué
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Βασιλική Κοκκίνου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Καζούρη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Γιώργος Παζάλος
ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Jerry Barrett, *The Mission of Mercy:
Florence Nightingale Receiving the Wounded at Scutari*, 1856-1858,
National Portrait Gallery, London
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Σταμάτιος Κοτσάτος & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© Éditions Calmann-Lévy, 2008

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2010

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2010, 3.000 αντίτυπα

ISBN 978-960-453-686-3

*Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά
και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοίου 121
144 52 Μεταμόρφωσα
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομυχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoiou Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΖΙΑΜΠΕΡ ΣΙΝΟΥΤΕ

Φλόρενς Νάιτινγκκείλ

Η ΝΟΣΟΚΟΜΑ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΜΑΣ

Μετάφραση:
Βασιλική Κοκκίνου

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΟΥ ΖΙΑΜΠΕΡ ΣΙΝΟΥΕ

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν:

- Η Αιγυπτία*, 1996, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Η κόρη του Νείλου, 1996, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Το ζαφείρι του Θεού, 1997, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Η πορφύρα και η ελιά, 1999, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Το αγόρι της Φλάνδρας, 2000, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Η σοφία της Ανατολής, 2001, μτφρ. Ρεβέκκα Πέσσαχ
Μέρες και νύχτες της ζωής μου, 2002,
μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Αβικέννας ή Ο δρόμος του Ισπαχάν, 2004,
μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Μοχάμετ Άλι, ο τελευταίος φαράω της Αιγύπτου, 2004,
μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Οι σιωπές του Θεού, 2005, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Στην αυγή μιας νέας εποχής, 2006, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Ακενατόν, ο καταραμένος θεός, 2006, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Ταξίδι χωρίς επιστροφή, 2007, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Η σταυρωμένη βασίλισσα, 2007, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Ο συνταγματάρχης και το παιδί-βασιλιάς, 2008,
μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου
Εγώ, ο Ιησούς, 2009, μτφρ. Βασιλική Κοκκίνου

Επίσης:

Λαίδη Χάμιλτον, μια ζωή γεμάτη πάθος, 2002, εκδ. Σμίλη

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ ετοιμάζεται:

Ερεβάν

*Αυτό το βιβλίο είναι αφιερωμένο
στη σύζυγό μου Ντανιέλ, άξια μαθήτρια
της μισ Νάιτινγκειλ, και σε όλες τις αμέτρητες
«Κυρίες με τη λάμπα», ανώνυμες νοσοκόμες,
που εργάζονται νυχθημερόν για ένα μισθό πείνας.*

*Εκφράζω τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη
στη Μάγδα Τάντρος, η οποία,
τόσο με την εξαιρετική δουλειά της
ως μεταφράστρια και αρχειοθέτης
όσο και με την ηθική της υποστήριξη,
συνέβαλε στη συγγραφή αυτής της βιογραφίας.*

«Ήρωας είναι εκείνος ο οποίος κάνει αυτό που μπορεί.
Οι άλλοι δεν το κάνουν».

ΡΟΜΕΝ ΡΟΛΑΝ

*Νοσοκομείο του Σκούταρι,
στην Τουρκία· Δεκέμβριος 1854*

Ζικισμένος σε όλο το μήκος του ήταν ο μηρός του λοχαγού Τζον Νέλερ. Από το άνοιγμα μπορούσε να διακρίνει κανείς μια μάζα από σπασμένα κόκαλα, κομμάτια σάρκας και αίμα. Η γάγγραινα είχε αρχίσει κιόλας το έργο τής αποσύνθεσης και της σήψης.

Ήταν νύχτα.

Από πού έρχονταν αυτές οι σκιές που σχημάτιζαν κύκλο γύρω από το χειρουργό και τους βοηθούς νοσοκόμους, που οι περισσότεροι ήταν μισομεθυσμένοι; Από τους γυμνούς λόφους; Από τα καχεκτικά δέντρα ή από τα ξερατά του Εύξεινου Πόντου;

Μια κάτωχρη γυναίκα με σφιγμένα χείλη, νηφάλια, κρατούσε μια λάμπα πετρελαίου πάνω από τον τραυματία. Η μολυσματική δυσοσμία τής έκοβε την ανάσα. Σε κάθε πηγαινέλα του πριονιού κατά μήκος των χόνδρων κόντευε να λιποθυμήσει. Ωστόσο κρατούσε γερά. Θα άντεχε.

Ο Τζον Νέλερ έβγαλε μια δυνατή κραυγή, και οι σκιές ταράχτηκαν.

«Τζιν!» ούρλιαξε ο χειρουργός. «Κάντε τον να το πιει! Δώστε και σ' εμένα μια γουλιά».

Λίγο πιο πέρα, καμιά εκατοστή τραυματίες γαντζώνονταν στο αχυρόστρωμά τους όπως οι ναυαγοί σε αγριεμένο ωκεανό. Να κλείσουν τ' αυτιά. Ω, Θεέ! Να μην ακούν πια τα ψυχορραγήματα. Έλεος! Καλύτερα να έρθει ο θάνατος. Να έρθει γρήγορα! Να κλείσει το στόμα αυτού του απαίσιου Νέλερ για πάντα. Έλεος!

Το χέρι της γυναίκας έτρεμε. Ωστόσο εκείνη δε λιποψύχησε. *Ποτέ πια... Ποτέ πια... Ποτέ πια...* Να τι επαναλάμβανε μες στο μυαλό της.

Δεν πρέπει να φέρονται στον άνθρωπο σαν να είναι ζώο.

Ένας άρρωστος είναι μια ψυχή προτού γίνει πτώμα. Ποτέ πια... Ποτέ πια...

Θα 'ρχόταν μια μέρα που οι γυναίκες δε θα επέτρεπαν να υπάρξει παρόμοιο θέαμα.

Έχοντας καταληφθεί από μια κρίση βήχα, ο χειρουργός έφτυσε ένα φλέγμα στο πάτωμα. Σκούπισε το στόμα του με το ρεβέρ του λερωμένου σακακιού του προτού προιονίσει τούτη τη φορά το μηριαίο οστό.

«Το χειρότερο κολόβωμα της κνήμης είναι καλύτερο από τον ακρωτηριασμό του μηρού», έλεγε το εγχειρίδιο. *Εμένα μου λες...* σκέφτηκε ο χειρουργός.

Κάτω από τα μεταλλικά δόντια, το κόκαλο κόπηκε.

Εκείνη τη στιγμή, το πρόσωπο του Νέλερ δεν ήταν πια παρά ένας μορφασμός, τρομακτικός, παραισθησια-

κός. Το σώμα του λύγισε. Αμέσως τον ακινητοποίησαν κάποια χέρια στο τραπέζι.

«Τι θέλει και κουνιέται, ο ηλίθιος!»

«Λες και αυτό θα χρησιμεύσει σε κάτι!» μουρμούρισε ένας βοηθός νοσοκόμος. «Είναι χαμένος όπως και να 'χει!»

Η γυναίκα έριξε μια ματιά τριγύρω καρφώνοντας το βλέμμα της στα πρόσωπα, ένα προς ένα, προτού το στρέψει πάλι στον Τζον Νέλερ.

Ποτέ πια...

Ποτέ πια δε θα επέτρεπε να δείχνουν τόση περιφρόνηση στους άντρες που υπέφεραν.

Ξαφνικά έσκυψε προς τον δύστυχο και του ψιθύρισε στο αυτί:

«Εδώ είμαι. Πάρε την αγάπη μου. Είναι απέραντη. Είναι η αγάπη μιας μητέρας προς το παιδί της. Πάρε την αγάπη μου...»

Τότε τα χαρακτηριστικά του Τζον χαλάρωσαν και λιποθύμησε.

Αργότερα, κάποιος πήρε όρκο πως εκείνη τη στιγμή ο Τζον χαμογελούσε.

1

«Είμαι προληπτική σε ό,τι αφορά τις κατασκευασμένες εικόνες που με αφορούν. Προτιμώ να μην αφήσω καμία ανάμνηση του ονόματός μου ή οποιουδήποτε άλλου πράγματος».
ΦΛΟΡΕΝΣ ΝΑΪΤΙΝΓΚΕΪΛ¹

*20 Αυγούστου 1910·
κοιμητήριο Σεντ Μάργκαρετ, Ιστ Γουέλοου*

Συγκράτησε ένα ρίγος και διακινδύνευσε ένα βλέμμα προς τον ουρανό ο Τζόναθαν Μπρινκ.

Πένθιμος. Μαύρος.

Τόσο μαύρος όσο σχεδόν οι περίπου είκοσι ομπρέλες που έσταζαν, και τα κοστούμια που σχημάτιζαν κύκλο γύρω από το λάκκο. Εντούτοις ο ήλιος έλαμπε πρην

1. Όλες οι ρήσεις στην αρχή κάθε κεφαλαίου είναι της Φλόρενς Νάιτινγκεϊλ.

από λίγη ώρα, ενόσω η πένθιμη πομπή διέσχισε το χωριό, ακόμη και μέχρι την είσοδο του μονοπατιού που πλαισιωνόταν από φράχτες, ανάμεσα στο Ρόμσεϊ και στο Ιστ Γουέλου, στο ύψος του Έμπλι Παρκ, του παλιού ελισαβετιανού αρχοντικού της οικογένειας Νάιτινγκεϊλ. Εκεί, τα παράθυρα ήταν κλειστά. Και το φως δεν έμπαινε πια. Δεν έμπαινε εδώ και πολύ καιρό.

Οι αγροί γύρω από το αρχοντικό είχαν εγκαταλειφθεί από τους χωρικούς. Κανένας δεν κυκλοφορούσε στους δρόμους εκείνη την ώρα.

Όσοτη τη στιγμή που διέσχισαν την πύλη της εκκλησίας της Σεντ Μάργκαρετ, ο ουρανός σκοτεινίασε ξαφνικά. Μαύρα σύννεφα εμφανίστηκαν, σπρωγμένα θαρρείς από ένα αόρατο χέρι. Στην αρχή έπεσαν μερικές προειδοποιητικές ψιχάλες, κατόπιν ξέσπασε βροχή. Μια ραγδαία βροχή.

Οι οκτώ γρεναδιέροι του βρετανικού στρατού που μετέφεραν το φέρετρο δεν είχαν καν ανοιγοκλείσει τα βλέφαρα, συνεχίζοντας το δρόμο τους μέχρι το πρόθυρο του ναού. Εκεί, όλοι αντιλήφθηκαν το γέροντα, ο οποίος, στηριγμένος σε δεκανίκια, στεκόταν στο κατώφλι και πάσχιζε να μείνει στητός μες στη φθαρμένη στολή του· μια στολή μαρουτοκαπνισμένη που μύριζε ακόμη αίμα – ανάμνηση ενός μακρινού πολέμου στην Κριμαία. Ο άντρας, κάποιος Τζον Νέλερ, είχε υπηρετήσει στην δηΐλη της Ελαφράς Ταξιαρχίας των Ουσάρων. Τραυματίστηκε στην κοιλάδα του Θανάτου και βρέθηκε με το πόδι κομ-

μένο, ακινητοποιημένος, στα παραπήγματα του νοσοκομείου. Μια γυναίκα τον περιποιήθηκε και τον φρόντισε επί τρεις μήνες. Του είχε ψιθυρίσει: «Εδώ είμαι. Πάρε την αγάπη μου. Είναι απέραντη. Είναι η αγάπη μιας μητέρας προς το παιδί της. Πάρε την αγάπη μου...»

Ήταν η γυναίκα που αναπαυόταν μέσα σ' εκείνο το παγωμένο δρύινο φέρετρο, σκεπασμένη με ένα σάλι από λευκό κασμίρι.

Η μισ Νάιτινγκεϊλ.

Η Φλόρενς Νάιτινγκεϊλ.

Η Κυρία με τη λάμπα.

Ποιος είχε πει: «Το να μην παραδίδεσαι στην ήττα είναι ο πιο σίγουρος δρόμος που οδηγεί στη νίκη»;

Λόγια. Το ανθρώπινο πεπρωμένο δεν ήταν στρωμένο με λόγια; Ε, και λοιπόν; Η νίκη είχε έρθει, αλλά η μισ Φλόρενς ήταν νεκρή. Είχε πεθάνει στον ύπνο της τη νύχτα της 13ης Αυγούστου. Ίσως είχε αρχίσει να πεθαίνει μετά την επιστροφή της από την Κριμαία, μισό αιώνα νωρίτερα, μέσα στη δυσωδία των πτωμάτων, στη σκρόνη και στη σηψαιμία.

Ενενήντα πέντε χιλιάδες Γάλλοι, είκοσι χιλιάδες Άγγλοι, δύο χιλιάδες Πιεμοντέζοι και εκατόν δέκα χιλιάδες Ρώσοι, νεκροί... Ωραία νίκη.

«Θλιβερή ημέρα, σωστά;» ψιθύρισε ο Τζόναθαν Μπρινκ στο αντί του διπλανού του.

«Πολύ θλιβερή, πράγματι.»

«Την είχατε γνωρίσει; Εννοώ, προσωπικά;»

Ο συνταγματάρχης ανασήκωσε ζωηρά το πιγούνι και απάντησε ελαφρώς αγανακτισμένος:

«Είμαι ο Χένρι Μπόνναμ Κάρτερ*!»¹

«Συγγνώμη, κύριε», ψέλλισε ο Μπρινκ σαν παιδί που το πιάνουν στα πράσα. «Δεν το γνώριζα. Συγγνώμη».

Τέταρτος γιος του Τζον Μπόνναμ Κάρτερ και της Τζοάνα Μέρι Σμιθ (αδελφής της Φάνι Νάιτινγκεϊλ*), ο Χένρι υπήρξε ένας από τους πιο στενούς συνεργάτες της μακαρίτισσας. Όπως η εξαδέλφη του, έτσι κι αυτός ανήκε στην Εκκλησία των ουνιταριανών, η οποία, σε αντίθεση με τους καθολικούς, δεν αποδεχόταν την Αγία Τριάδα. Ούτε Πατέρας ούτε Γιος ούτε Άγιο Πνεύμα· ο Θεός έχει μία υπόσταση. Ακόμη, οι ουνιταριανοί θεωρούσαν –υπέρτατη αίρεση– ότι μεγάλο μέρος του περιεχομένου της Βίβλου βασιζόταν σε μύθους και παραδόσεις.

Το 1861 ο Χένρι είχε διοριστεί γραμματέας του Ταμείου Νάιτινγκεϊλ, και μέχρι τότε, παρά την προχωρημένη ηλικία του –ογδόντα τριών ετών– διατηρούσε την ίδια θέση.

Ο Τζόνναθαν θεώρησε σωστό να προσθέσει:

«Επιτρέψτε μου να συστηθώ με τη σειρά μου: Τζόνναθαν Μπρινκ».

Ο Χένρι κατένευσε αδιάφορα.

1. Οι αστερίσκοι παραπέμπουν στον παρατιθέμενο στο τέλος του βιβλίου κατάλογο των ανθρώπων που βρέθηκαν κοντά στη Φλόρενς Νάιτινγκεϊλ.

«Υπήρξατε πολύ τυχερός, κύριε, που συναναστραφήκατε αυτή τη μεγάλη κυρία».

«Αναμφίβολα».

«Εκπληκτικό πλάσμα».

«Και υπέρμετρα περίπλοκος χαρακτήρας».

Ο Τζόναθαν συνοφρυώθηκε. Ήταν έτοιμος να ζητήσει από τον διπλανό του εξήγηση γι' αυτή τη διαφοροποιημένη παρατήρηση, αλλά η φωνή του ιερέα που έψαλλε την προσευχή των νεκρών τον έκανε να σωπάσει. Πήρε έκφραση συλλογισμένη και έστρεψε την προσοχή του στο φέρετρο που είχαν βάλει μες στο λάκκο, κατόπιν στο μεγάλο στεφάνι από μοβ ορχιδέες, με άσπρα τριαντάφυλλα και κρίνα ολόγυρά του, σταλμένο από τη βασίλισσα Αλεξάνδρα, τη μητέρα του Γεωργίου Ε'.

Οι τελευταίες επιθυμίες της μακαρίτισσας τηρήθηκαν με απόλυτο σεβασμό: ούτε η κηδεία έγινε δημοσία δαπάνη ούτε η ταφή στο αβαείο του Ουέστμινστερ. Αργότερα θα ανεγειρόταν μια αναμνηστική στήλη όπου θα χάραζαν τα λόγια που είχε υπαγορεύσει η Φλόρενς.

Στη μια πλευρά: *Στην αφοσιωμένη μητέρα μας Φρόνσις Νάιτινγκεϊλ, σύζυγο του Ουίλιαμ Έντουαρντ Νάιτινγκεϊλ*, Esq.^x Απεβίωσε στις 2 Φεβρουαρίου 1880. Ο Θεός είναι αγάπη. Ω, ψυχή μου, ευχαρίστησε τον Κύριο και θυμήσου τα ευεργετήματά Του.*

^x Esq. (Esquire): Τιμητικός τίτλος ανδρός που δηλώνει τον άρχοντα ενός τόπου ή υποψήφιο υπόπτη. (Σ.τ.Ε.)

Στη δεύτερη πλευρά: *Ουίλιαμ Έντουαρντ Νάιτινγκεϊλ, του Έμπλι, σ' αυτή την κομητεία, και του Λι Χερστ, Ντέρμπισιρ. Απεβίωσε στις 5 Ιανουαρίου 1874, σε ηλικία ογδόντα ετών. Και θα δείτε το φως.*

Στην τρίτη πλευρά: μια σκέψη για την αδελφή της Παρθενότη*, που είχε γίνει λαϊδή Βέρνι, και της οποίας η σορός αναπαύεται στο Κλείντον, στο Μπάκιγγαμσιρ.

Τέλος, στην τελευταία πλευρά θα χάραζαν ένα μικρό σταυρό και αυτά τα αρχικά: *Φ.Ν. Γεννήθηκε το 1820. Απεβίωσε το 1910.*

Λιτότητα είχε απαιτήσει η Κυρία με τη λάμπα.

Ωστόσο, το ίδιο εκείνο πρωινό, κατόπιν προτροπής ενός διαπρεπούς μέλους του λογοτεχνικού και επιστημονικού Κύκλου του Λονδίνου, όλες οι καμπάνες της χώρας σήμαιναν πένθιμα τη στιγμή που στον καθεδρικό ναό του Σεντ Πολ ψαλλόταν η επιμνημόσυνη δέηση.

Ο σερ Τζέιμς Ρίτσι, εν ονόματι του λόρδου-δημάρχου, ανέλαβε την τελετή, βοηθούμενος από έναν αξιωματούχο που έφερε το ξίφος, από έναν κλητήρα και από το στρατάρχη της πόλης. Παρότι είχε αποφασιστεί να μη δοθεί στρατιωτικός χαρακτήρας σε όλα αυτά, παρευρίσκονταν ένστολοι αξιωματικοί, αντιπρόσωποι του Γεωργίου Ε' και της συζύγου του, της βασίλισσας Μέρι, του πρωθυπουργού και του λόρδου Κρου (υπουργού των Αποικιών), του υπουργού Πολέμου. Ακόμη, εκπρόσωποι των νοσοκομείων του Λονδίνου, απεσταλμένοι της αυτοκρατορικής στρατιωτικής Υπηρεσίας της βασι-

λισσας Αλεξάνδρας, παλαίμαχοι του Κριμαϊκού Πολέμου με τα παράσημά τους, οι οποίοι τριγκλίζαν υποστηριζόμενοι από τα δεκανίκια τους. Ήταν εκεί, μπλεγμένοι σε μια μάζα πολύχρωμη, ένα ανακάτεμα από στολές, χλαίνες, μπερέδες μπλε, γκρι, πράσινους, μαύρους, κόκκινους, και από κατακόκκινες κάπες.

Έξω από την εκκλησία του Σεντ Πολ, χαμένες στο πυκνό πλήθος, έκλαιγαν νοσοκόμες χωρίς να ντρέπονται. Δεν ήταν μια γυναίκα σαν τις άλλες η θανούσα. Ήταν ένας άγγελος. Ο άγγελός τους. Αυτή που αποκατέστησε την αξιοπρέπειά τους, την περηφάνια τους. Και ήταν ο λόγος για τον οποίο ακολούθησαν την κλίση τους.

Τι ήταν μια νοσοκόμα πριν από τη μισ Φλόρενς; Τίποτε· ή εντελώς ασήμαντη. Τα αποβράσματα της κοινωνίας, μέθυσες που είχαν τη φήμη ότι βρομοκοπούσαν τζιν από πολλά βήματα μακριά, υπάρξεις που προέρχονταν από τους κατώτερους κύκλους και που λύγιζαν, συνεπώς, υπό το βάρος της δυστυχίας τους. Το να είσαι νοσοκόμα δε θεωρείτο ούτε καριέρα ούτε επάγγελμα. Επρόκειτο για υποτιμητική δουλειά που άρμοζε σε γυναίκες κατώτερης υποστάθμης, αμόρφωτες και συχνά ανέντιμες – πρόσωπα ανεπιθύμητα από όλους. Δε θεωρείτο αξιοπρεπής απασχόληση για ένα «καλό» κορίτσι. Προοριζόταν για γυναίκες «ηλικιωμένες, πολύ εύθραυστες, που ήταν, ως επί το πλείστον, μέθυσες και κλέφτρες ή πολύ άσχημες για να ασκήσουν κάποιο άλλο επάγγελμα».

Εκείνη τη στιγμή, πέρα από την απελπισία τους, στις

καρδιές αυτών των γυναικών που είχαν συγκεντρωθεί μπροστά στον καθεδρικό ναό αντηχούσαν σίγουρα κάποια λόγια που είχε πει η Κυρία με τη λάμπα:

Τα πέντε λεπτά που χαραμίζονται για να καθαριστεί αυτό που δε θα έπρεπε ποτέ να έχει λερωθεί, είναι λεπτά κλεμμένα από τους ασθενείς και χαμένα γι' αυτούς.

Πάντα μου προκαλούσε δυσάρεστη έκπληξη η ανοησία (σίγουρα αποτέλεσμα μιας αθέλητης σκληρότητας) ενός γιατρού που πιάνει την κουβέντα μπροστά στην πόρτα ή στο διάδρομο όπου βρίσκεται το δωμάτιο του ασθενούς, ο οποίος ξέρει ότι μιλάνε γι' αυτόν.

Νομίζω ότι υπάρχει μια παραδεδεγμένη άποψη μεταξύ των ανδρών αλλά και των γυναικών πως αρκεί μια ερωτική απογοήτευση, η διάψευση των ελπίδων, μια γενική απέχθεια ή η ανικανότητα για κάτι άλλο, ώστε να μετατραπεί μια γυναίκα σε νοσοκόμα. Αυτό μου θυμίζει την ενορία όπου ένας ανόητος γέρος διορίστηκε δάσκαλος στο σχολείο «επειδή δεν ήταν πλέον ικανός να φυλάει τους χοίρους».

Και μια μέρα είπε, όχι χωρίς κάποια δόση πονηρίας:
«Πάντως το σίγουρο είναι πως δεν έχει ανακαλυφθεί τίποτε που θα μπορούσε να αντικαταστήσει το φλιτζάνι με το τσάι του Άγγλου ασθενούς».

Την ημέρα του θανάτου της, στη σελίδα 8 των *Times*, ένας δημοσιογράφος είχε γράψει στην τέταρτη στήλη της σελίδας με τις νεκρολογίες: «Ελάχιστοι μεγάλοι μεταρρυθμιστές είχαν την τύχη και τη χαρά να δουν τα αποτελέσματα της μάχης τους με τρόπο τόσο συναρπαστικό και τόσο ευνοϊκό. Εκείνοι που ακολούθησαν τον ευγενή σκοπό της Κυρίας με τη λάμπα πιστεύουν ότι έφυγε η μεγαλύτερη ηρωίδα της βρετανικής Ιστορίας».

Επικρατούσε πάλι σιωπή.

Η βροχή είχε σταματήσει, σαν από θαύμα.

Το πλήθος άρχισε να διαλύεται.

Μόνο τα μέλη της οικογένειας έμοιαζαν μαρμαρωμένα γύρω από τον τάφο.

«Κι εσείς; Την είχατε γνωρίσει;»

Η βραχνή φωνή του Χένρι Κάρτερ έβγαλε τον Τζόναθαν από τις σκέψεις του.

«Τη συνάντησα μία και μοναδική φορά, και σε μία εντελώς ιδιαίτερη περίπτωση».

«Ιδιαίτερη;»

«Μάλιστα. Εργάζομαι για την Τζένεραλ Ελέκτρικ».

Ο Χένρι συνοφρυώθηκε.

Ο Τζόναθαν έσπευσε να διευκρινίσει:

«Είναι μια αμερικανική εταιρεία που την ίδρυσε ένας εφευρέτης ο οποίος κατάγεται από το Οχάιο· ο Τόμας Έντισον».

«Κατάλαβα. Ο άνθρωπος του φωτός. Είστε Αμερικανός, λοιπόν;»

Ο Τζόναθαν του το επιβεβαίωσε, κρίνοντας σκόπιμο να διευκρινίσει:

«Όμως ζω στην Αγγλία περίπου είκοσι πέντε χρόνια».

Ένα χαμόγελο διαγράφηκε στα ξερά χείλη του Χένρι.

«Μη δικαιολογείστε...» Και συνέχισε πολύ γρήγορα: «Τζένεραλ Ελέκτρικ, Έντισον... πώς συνδέονται με τη μισ Νάιτινγκεϊλ;»

«Με το φωνόγραφο. Μια άλλη εφεύρεση του κυρίου Έντισον».

«Πρόκειται για το μουσικό κουτί;»

«Ναι. Αλλά κυρίως για ένα σύστημα καταγραφής φωνών πάνω σε έναν κύλινδρο από κασσίτερο. Πριν από είκοσι χρόνια, η έδρα της εταιρείας στο Λονδίνο μου ανέθεσε να απαθανάτισω τη φωνή της μισ Νάιτινγκεϊλ: στον αριθμό 10 της Σάουθ Στριτ. Εκεί είχα την τύχη να κάνω τη γνωριμία της».

«Εκπλήσσομαι που δέχτηκε να βιώσει τέτοιου είδους εμπειρία. Δεν ήταν του τύπου της».

«Κι όμως, δέχτηκε. Αγνοώ με ποιον τρόπο την έπεισαν, πάντως δέχτηκε».

«Και πώς τη βρήκατε;»

«Μάλλον καταβεβλημένα. Βίωνε πολύ άσχημα τα γεγονότα που εκτυλίσσονταν τότε στη Νότια Αφρική. Τα νέα που έρχονταν από το Τρανσβάαλ ήταν ιδιαίτερος άσχημα. Η έκβαση του πολέμου υπήρξε καταστροφική

για τα αγγλικά στρατεύματα. Όπως και στον Κριμαϊκό Πόλεμο, ένας αριθμός συμπολιτών μας πίστευε πως ένας ολιγάριθμος στρατός ήταν αρκετός για να κατατροπώσει τους πεισματάρηδες Μπόερς. Η μάχη του Μαγκερσφοντέιν απέδειξε το αντίθετο».

«*Η Μαύρη Εβδομάδα*. Πραγματική σφαγή. Τρεις χιλιάδες Βρετανοί στρατιώτες σκοτώθηκαν».

«Από τους οποίους πολλοί υπήρξαν θύματα μολυσματικών ασθενειών. Γι' αυτό στενοχωριόταν τόσο πολύ η μис Νάιτινγκεϊλ. Καταλάβαινες ότι ήταν τρομερά απογοητευμένη και δυστυχής που δεν μπορούσε να δράσει. Σίγουρα θα θέλησε να πάει εκεί κάτω, όπως είχε κάνει στην Κριμαία, όμως η κατάσταση της υγείας της δεν της το επέτρεπε πια. Αρκείτο στη σύνταξη πολυσέλιδων επιστολών υποστήριξης στις νοσοκόμες που εργάζονταν στις περιοχές των μαχών, και στην αποστολή δώρων. Αλλά βαθιά μέσα της αντιλαμβανόταν κανείς ότι ήταν έξαλλη από θυμό».

Ο Χένρι το παραδέχτηκε.

«Επειδή γνώριζε τι γινόταν. Οι άντρες πλένονταν μέσα στο βούρκο και έπιναν βρόμικο νερό. Πυρετοί, δυσεντερίες μεταδίδονταν από τη μία σειρά στην άλλη. Ο τυφοειδής σκότωνε περισσότερους στρατιώτες απ' ό,τι οι σφαίρες. Ο ποταμός Μόντερ ήταν γεμάτος πτώματα αντρών και ζώων, μα οι στρατιώτες ξεδιψούσαν από αυτόν. Τον έλεγαν “σούπα των Μπόερς”. Η μис Νάιτινγκεϊλ ήταν ενήμερη για όλα αυτά. Δεν ήταν παράξενο, λοιπόν, που τη βρήκατε τόσο καταβεβλημένη».

«Νομίζω πως η όρασή της επίσης είχε μειωθεί σημαντικά· κι αυτό πρέπει να επιδεινώνει την κατάστασή της».

«Αναμφίβολα· αναμφίβολα».

Ο Χένρι έκλεισε την ομπρέλα του και υποκλίθηκε.

«Χαίρομαι που σας γνώρισα, κύριε...»

«Μπρινκ. Τζόναθαν Μπρινκ».

Ο ηλικιωμένος άντρας υποκλίθηκε εκ νέου και χώθηκε μες στο πλήθος που έφευγε από το κοιμητήριο.

«Κύριε Κάρτερ!»

Ο Χένρι γύρισε, ξαφνιασμένος.

«Μάλιστα, κύριε;»

«Θα μπορούσα να σας ξαναδώ; Θα ήθελα να σας ρωτήσω για τη μισ Νάιτινγκεϊλ».

«Να με ρωτήσετε; Για ποιο λόγο;»

Ο Αμερικανός πήρε μικρή ανάσα προτού απαντήσει:

«Εδώ και μερικούς μήνες εργάζομαι πάνω σε μια βιογραφία της Κυρίας με τη λάμπα. Η ιδέα με κατατρέχει από τότε που έκανα τη γνωριμία της, στον αριθμό 10 της Σάουθ Στριτ. Πιστεύω ότι μπορείτε να μου προσφέρετε μεγάλη βοήθεια. Τη γνωρίζατε τόσο καλά. Ίσως καλύτερα από τον καθένα. Έχετε στην κατοχή σας, μου είπαν, ένα μεγάλο μέρος των προσωπικών σημειωμάτων και επιστολών της. Ήσαστε, και είστε ακόμη, διευθυντής του Ταμείου Νάιτινγκεϊλ, εργαστήκατε περίπου σαράντα χρόνια στο πλευρό της. Είστε εξάδελφός της. Αλήθεια, κύριε, η συνεισφορά σας θα μου ήταν πολύτιμη».

Ο Χένρι Κάρτερ φάνηκε σκεπτικός προτού πει:

«Υπάρχουν κι άλλοι πολλοί που την έχουν γνωρίσει».

«Φυσικά. Αλλά οι περισσότεροι, δυστυχώς, έχουν πεθάνει. Σβήνοντας στα ενενήντα της, η Κυρία με τη λάμπα δεν άφησε στους ανθρώπους του περιβάλλοντός της πολλές πιθανότητες να επιζήσουν εκείνης. Πιστέψτε με, κύριε, η μαρτυρία σας είναι ζωτικής σημασίας».

Ο Κάριτερ σκέφτηκε για λίγο.

«Ευχαρίστως», είπε έπειτα. «Όμως, καθώς βλέπετε, είμαι πολύ γέρος. Και όπως όλους αυτούς που η ηλικιά τους έχει αποπλίσσει, έτσι κι εμένα η κούραση με καταβάλλει αρκετά γρήγορα. Δε σας υπόσχομαι ότι θα σας αφιερώσω πολύ χρόνο».

«Ησυχάστε, δε θα σας ταλαιπωρήσω για πολύ. Εσείς θα επιλέξετε την ώρα και την ημέρα. Πού μπορώ να σας βρω;»

Ο Χένρι έψαξε στην εσωτερική τσέπη του σακακιού του και έβγαλε από το πορτοφόλι του ένα επισκεπτήριο που το έδωσε στον Μπρινκ.

«Ορίστε... Τηλεφωνήστε μου, κύριε...»

«Μπρινκ».

«Φυσικά! Όπως βλέπετε, είχα δίκιο που σας προειδοποίησα: η ηλικία μάς αποπλίζει».

Σε μια κοινωνία όπου η δουλειά της νοσοκόμας προοριζόταν μόνο για τις τιποτένιες, τις πρόστυχες και τις αλκοολικές, η Φλόρενς Νάιτινγκεϊλ, μόλις στα δεκάξι της, τόλμησε να αντιτεθεί στην οικογένειά της και να ανατρέψει τα κοινωνικά ήθη και έθιμα.

Τον Οκτώβριο του 1854 συνόδεψε μια ομάδα εθελοντριών νοσοκόμων στα πεδία της μάχης του Κριμαϊκού Πολέμου.

Με δυναμισμό και αποφασιστικότητα εφάρμοσε πρώτη αντισηπτικές μεθόδους και εξυγίανε τα στρατιωτικά νοσοκομεία. Το 1860 ίδρυσε στο Λονδίνο την πρώτη σχολή αδελφών νοσοκόμων, και τα κατορθώματά της έγιναν γνωστά σε όλο τον κόσμο. Ανάπηρη από το 1857 και εντελώς τυφλή από το 1901, πέθανε το 1910, αφού αφιέρωσε τις ημέρες της σε πρωτοποριακές μεθόδους εξυγίανσης στον τομέα της νοσηλευτικής.

Εκατοντάδες μαρτυρίες και ιστορίες αναφέρονται στη γυναίκα που έτρεχε τις νύχτες στα στρατιωτικά νοσοκομεία, με μοναδικό φως μια λάμπα πετρελαιού στη γυναίκα που δημιούργησε το επάγγελμα της σύγχρονης νοσηλεύτριας και έγινε γνωστή ως «Η κυρία με τη λάμπα». Αυτή είναι η ιστορία της.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΪΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ΔΙΑΒΑΣΩ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΓΙΑΤΙ ΚΑΘΕ ΒΙΒΛΙΟ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ